

Brüssel, 21. oktoober 2025
(OR. en)

14310/25

CLIMA 455
ENV 1068
ONU 72
DEVGEN 185
ECOFIN 1384
ENER 545
MAR 139

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Kuupäev:	21. oktoober 2025
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	14086/25
Teema:	Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni (UNFCCC) osaliste konverentsi 30. istungjärgu (COP30) ettevalmistamine (Belém, Brasiilia, 10.–21. november 2025) – Nõukogu järelused

Delegatsioonidele edastatakse lisas 21. oktoobril 2025 toimunud nõukogu 4126. istungil heaks kiidetud nõukogu järelused eespool nimetatud teemal.

**ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi (UNFCCC) 30. istungjärgu
(COP30) ettevalmistamine
(Belém, Brasiilia, 10.–21. november 2025)**

– Nõukogu järeldused –

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU

**KLIIMAMEETMETE KIIRELOOMULISUS NING VÕIMALUSED INIMESTE JA
MAJANDUSE JAOKS**

1. VÄLJENDAB SÜGAVAT MURET kasvuhoonegaaside taseme jätkuva suurenemise pärast atmosfääris, täheldatud aeglaselt kujunevate nähtuste, sealhulgas meretaseme tõusu ja liustike massilise kadumise pärast, samuti ekstreemsete ilmastikunähtuste, sealhulgas kuumalainete, metsa- ja maastikupõlengute, põudade ja üleujutuste intensiivsuse, kestuse, ulatuse ja sageduse suurenemise pärast kogu maailmas; TOONITAB, et kliimamuutused kujutavad endast eksistentsiaalset ohtu inimkonnale, ökosüsteemidele ja elurikkusele ning rahule ja julgeolekule, mis ei jäta puutumata ühtegi riiki, territooriumi ega piirkonda;
2. PEAB TERVITATAVAKS Pariisi kokkuleppe kümnendat aastapäeva ning selle tulevikku suunatud ja kaasava raamistiku tähtsust, et edendada vajalikku üleilmset reageerimist kliimamuutustega seotud ühistele probleemidele, ning RÕHUTAB, et valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma (IPCC) andmetel langeb 2021. aasta riiklikult kindlaksmääratud panustel põhinevate üleilmse temperatuuri prognooside kohaselt temperatuuri tõus 2100. aastaks 2,8°C tasemele võrreldes industriaalühiskonna eelse tasemega;

3. VÄLJENDAB MURET eesmärkide ja nende elluviimise vahelise lõhe pärast ning KORDAB, et kliimamuutustega kogu maailmas edukalt tegelemise jaoks on väga oluline rahvusvaheline tegevus tugeva reeglitel põhineva mitmepoolsuse kaudu;
4. TUNNISTAB, et 2024. aasta oli kõige soojem seni registreeritud aasta ja esimene aasta, mil maakera pinnatemperatuuri aasta keskmine tõus ületas 1,5 °C võrreldes industriaalühiskonna eelse tasemega ning et kliimamuutuste mõju ja riskid muutuvad üha keerukamaks ja nende ohjamine üha raskemaks; RÕHUTAB, et kliima ja Maa süsteemide järskude ja ulatuslike pöördumatute muutuste tõenäosus ja mõju, sealhulgas murdepunktideni jõudmisel tekkivad muutused, suurenevad iga globaalse soojenemise sammuga;
5. RÕHUTAB äärmiselt pakilist vajadust tugevdada üleilmset koostööd ja reageerimist kliimakriisi lahendamiseks, kiirendades märkimisväärselt kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamist vastavalt globaalse soojenemise alla 1,5 °C hoidmise eesmärgile, mida kõik riigid, eelkõige peamised heitetehtajad, suudavad saavutada, ning ülemineku kiirendamist kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele ja kestlikule arengule, ning samuti seda, et igasuguse lisaviivitusega kooskõlastatud üleilmses tegevuses jääb kasutamata kiiresti mööduv ja kaduv võimalus tagada kõigile elamisväärtus, jõukas, tervisekeskne, õiglane ja kestlik tulevik;
6. RÕHUTAB, et vaja on kiiret üleilmset üleminekut kliimaneutraalsele, vastupanuvõimelisele, loodussõbralikule ja ressursitõhusale ringmajandusele ja ühiskonnale. Üleminek peab toimuma sellises tempos ja mastaabis, mis võimaldab hoida globaalse soojenemise 1,5 °C piires ning olema õiglane ja kaasav, edendama inimõigustel põhinevat lähenemisviisi ja peaks tagama, et kedagi ei jäeta kõrvale;
7. TOONITAB võimalusi ja mitmesugust kasu, mida kliimameetmed toovad kaasa inimestele, planeedile ja kestlikule maailmamajandusele seoses parema elatustaseme, tervise, majandusliku ja sotsiaalse arengu, uute ja inimväärselt töökohtade loomise, parema veega kindlustatuse, kestlike toidusüsteemide ja taskukohase energiaga, samuti materiaalse ja immateriaalse kultuuripärandi kaitsega, ning TUNNISTAB, et tegevusetuse hind ületab märkimisväärselt õigeaegsete ja tõhusate kliimameetmete kulud;

8. RÕHUTAB, et süsinikuheite vähendamise integreeritud poliitika, sealhulgas kliima-, keskkonna-, energia- ja tööstuspoliitika, mida rakendatakse õiglasel ja kaasaval viisil, on majandusliku konkurentsivõime ja suurema innovatsiooni tugev tõukejõud energiahindade alandamiseks, kvaliteetsete töökohtade loomiseks ja ettevõtete õitsenguks sobivate tingimuste kujundamiseks, pannes seega aluse kestlikule ja jõukale tulevasele CO₂-neutraalsele maailmamajandusele; RÕHUTAB sellega seoses, kui olulised on tõhusad riigisisest CO₂ hinnastamise mehhanismid, mis on kõige tulemuslikum ja kulutõhusam viis heitkoguste vähendamiseks, ning nende potentsiaali rahastamisvoogude ümbersuunamiseks kliimameetmetesse; KUTSUB osalisi ÜLES võtma kasutusele ja laiendama tõhusat riigisisest CO₂ hinnastamist, et suurendada CO₂ hinnastamisega hõlmatud üleilmsete heitkoguste osakaalu; KAVATSEB tõhustada koostööd partnerriikidega ja käsitleda kasvuhoonegaaside heite ülekandumise võimalikke riske;
9. KORDAB TAAS, kui olulised on parimad olemasolevad teadusandmed kliimamuutustele reageerimise suunamisel, RÕHUTAB eelkõige kuuenda hindamisaruande tulemusi ja TOETAB valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma (IPCC) käimasolevat tööd seitsmendas hindamistsükli; RÕHUTAB, et IPCC hinnangud võimalikele lahendustele on poliitiliselt asjakohased ning TOONITAB, kui oluline on, et seitsmendas hindamistsükli esitavad kõik kolm IPCC töörühma oma panused terviklikult ja õigeaegselt, et neid saaks teise ülemaailmse kokkuvõtte (GST-2) raames kaaluda;
10. KUTSUB kõiki osalisi ÜLES andma kliimasüsteemi olukorra kohta avalikku teavet, tuginedes eelkõige IPCC-lt saadud parimatele olemasolevatele teadusandmetele; MÄRGIB tõsise murega kliimaalase väärinfo ja desinformatsiooni suurenemist ning vajadust riikliku ja rahvusvahelise tegevuse ja koostöö järele, et suurendada teadlikkust ja võidelda nende narratiivide vastu, sealhulgas sellise teabe integreerimise kaudu haridus- ja koolituspoliitikasse, ning RÕHUTAB sellega seoses, kui oluline on tagada pikaajaline kliimaandmete kogumine ja jagamine, et toetada rakendatava teabe andmist kliimamuutuste kohta, ning TULETAB MEELDE, et juurdepääs sellisele teabele on võtmetähtsusega üleilmses üleminekus aktiivse osalemise ja kaasatuse jaoks;

11. VÄLJENDAB TÕSIST MURET kliimale ja keskkonnale avalduva pikaajalise kahju pärast, mis lisandub tohututele inimkannatustele, mida põhjustavad jätkuvad relvakonfliktid üle maailma, ning KORDAB TAAS oma tõsist muret ohu pärast, mida need kujutavad tõhusatele ülemaailmsetele meetmetele, mille eesmärk on tulla toime planeedi kolmikkriisiga, mis hõlmab kliimamuutusi, elurikkuse kadumist ja reostust; RÕHUTAB, et lisaks ülemaailmse julgeoleku ja stabiilsuse õõnestamisele on sõdadel tõsine negatiivne kõrvalmõju energiapuudusele ja toiduga kindlustatusele ning et rahvusvaheline üldsus peab nendega kiiresti ja otsustavalt tegelema; KORDAB, et mõistab resoluutselt hukka Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja, mis on ilmne ÜRO põhikirja ja rahvusvahelise õiguse rikkumine; KORDAB, et tunneb Lähis-Idas valitseva olukorra pärast tõsist muret, mida Euroopa Ülemkogu väljendas oma 2025. aasta juuni järeldustes;

TULEMUSED BELÉMIS

12. PEAB TERVITATAVAKS teatist 2030. aasta järgsete riiklikult kindlaksmääratud panuste kohta ning KUTSUB kõiki neid osalisi ÜLES, kes veel ei ole oma riiklikult kindlaksmääratud panuseid esitanud, seda kiiresti tegema;
13. PEAB TERVITATAVAKS ÜRO peasekretäri kõrgetasemelisel kliimameetmete teemalisel eriüritusel esitatud teadaandeid ning JÄÄB OOTAMA riiklikult kindlaksmääratud panuste kokkuvõtvat aruannet;
14. RÕHUTAB, et 2030. aasta järgsed riiklikult kindlaksmääratud panused peaksid kajastama edasiminekut ja kõige kaugemaleulatuvamaid võimalikke eesmärke, olema kooskõlas heitkoguste muutuse suundumustega, mis piiravad globaalset soojenemist 1,5 °C-ni, ja parimate olemasolevate teadusandmetega, võttes arvesse riikide erinevaid olusid; samuti peaksid need sisaldama kogu majandust hõlmavate absoluutsete heitkoguste vähendamise eesmärke, hõlmates kõiki kasvuhoonegaaside heiteid, sektoreid ja kategooriaid, ning näitama, kuidas osalised rakendavad esimest ülemaailmset kokkuvõtet (GST-1); TOONITAB sellega seoses, kui oluline on nende riiklikult kindlaksmääratud panuste väljatöötamine ja nende tõhus rakendamine riiklike strateegiate, poliitikameetmete ja tegevuste abil, sealhulgas investeerimiskavade ja riikide platvormide kaudu, mis on aluseks rahaliste vahendite leidmisele ja äri võimaluste loomisele;

15. KUTSUB kõiki osalisi, eelkõige peamisi heitetekitajaid, kes on esitanud riiklikult kindlaksmääratud panused, mis ei ole 1,5 °C eesmärgiga kooskõlas, ÜLES kiiresti ajakohastama ja tugevdama eesmärke oma riiklikult kindlaksmääratud panustes ning edastama või vaatama läbi oma vähese kasvuhoonegaaside heitega arengu pikaajalisi strateegiaid (LT-LEDS), et saavutada 2050. aastaks õiglane üleminek nullnetoheitele, võttes arvesse riikide erinevaid olusid;
16. RÕHUTAB vajadust spetsiaalse poliitilise ruumi ja läbirääkimiste tagajärjel saavutatavate tulemuste järele COP30-l, milles võetakse arvesse ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni riiklikult kindlaksmääratud panuste kokkuvõtva aruande järeldusi ning käsitletakse ühist ambitsioonikuse ja rakendamise taset, esitades sealhulgas selgeid ja teostatavaid soovitusi Pariisi kokkuleppe edukaks rakendamiseks; RÕHUTAB sellega seoses VEEL KORD, et 1,5 °C eesmärgi saavutamine on võimalik vaid ühise üleilmse reageerimise kaudu;
17. KUTSUB ÜLES kaaluma igal aastal ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni riiklikult kindlaksmääratud panuste kokkuvõtva aruandeid, sealhulgas sõnumeid selle kohta, kuidas tugevdada riiklikult kindlaksmääratud panuseid ja nende rakendamist, sealhulgas nende kooskõla 1,5 °C eesmärgiga ja GST-1 raames kokku lepitud ülemaailmsete leevendamispüüdlustega;
18. RÕHUTAB, kui oluline on kliimamuutuste leevendamise tööprogramm kliimamuutuste leevendamise eesmärkide viivitamatuks suurendamiseks ja nende täitmise kiirendamiseks käesoleval kriitilisel kümnendil viisil, mis täiendab GSTd; KUTSUB kõiki osalisi ÜLES pühenduma ja tegema koostööd, et parandada kliimamuutuste leevendamise tööprogrammi ja selle raames toimuvate ülemaailmsete dialoogide funktsionaalsust ja tõhusust ning piirkondlikku ja sotsiaalset kaasatust, et täita selle volitusi;
19. TOONITAB vajadust rakendada ühiselt GST-1 kõiki aspekte, tagades selle tulemuste kasutuselevõtt kõigis asjaomastes töösuundades ja Pariisi kokkuleppe alusel moodustatud organites ning RÕHUTAB, kui oluline on leppida võimalikult kiiresti kokku Araabia Ühendemiraatide dialoogi toimumise korras, et tagada GST-1 edukas rakendamine tervikuna;
20. KORDAB üleskutset loobuda energiasüsteemides fossiilkütustest õiglasel, korrapärase ja võrdsel viisil kooskõlas 1,5 °C eesmärgi stsenaariumidega, kiirendades tegevust praegusel kriitilisel kümnendil, et saavutada parimate olemasolevate teadusandmete kohaselt nullnetoheide hiljemalt 2050. aastaks; KUTSUB kõiki osalisi, eelkõige peamisi heitetekitajaid, ÜLES rakendama oma panust üleskutsesse;

21. KUTSUB kõiki osalejaid ÜLES viima ellu üleskutset 2030. aastaks kolmekordistada taastuvenergia võimsus maailma tasandil ja kahekordistada ülemaailmne aasta keskmine energiatõhususe parandamise määr, RÕHUTAB, et need eesmärgid peavad käima käsikäes energiasäästuga ning fossiilkütustest pärineva energia tootmise ja tarbimise järkjärgulise lõpetamisega kogu maailmas, ning PEAB TERVITATAVAKS selliste asutuste nagu Rahvusvahelise Energiaagentuuri ja Rahvusvahelise Taastuvenergia Agentuuri (IRENA) tööd üleskutse täitmisel tehtud edusammude analüüsimisel ning MÄRGIB, et 2024. aastal lisati kogu maailmas 582 GW taastuvenergia võimsust; JUHIB TÄHELEPANU sellele, et seoses Araabia Ühendemiraatide konsensuse raames kokku lepitud kõigi ülemaailmsete energiaalaste jõupingutuste elluviimisega riiklikult kindlaksmääratud viisil, mille puhul austatakse iga riigi energiaallikate jaotust, on osalisi kutsutud üles panustama ülemaailmsetesse jõupingutustesse heiteta ja vähese heitega tehnoloogiate kasutuselevõtu kiirendamiseks kooskõlas GST punktiga 28; RÕHUTAB samuti vajadust kiirendada tööstuse dekarboniseerimist ja vältida sõltuvust heitemahukatest süsteemidest sellistes tööstusharudes, kus heidet on raske vähendada, ning PEAB TERVITATAVAKS rahvusvaheliste algatuste edenemist selles valdkonnas;
22. KUTSUB ÜLES võimalikult kiiresti järk-järgult kaotama fossiilkütuste toetused, mis ei lahenda energiaostuvõimetust ega aita kaasa õiglasele üleminekule;
23. TOONITAB, et 1,5 °C eesmärgi saavutamise võimalikkust arvestav üleminek kliimaneutraalsele majandusele nõuab, et järk-järgult lõpetataks kogu maailmas selliste fossiilkütuste kasutamine, mille puhul ei rakendata kasvuhoonegaase oluliselt vähendavat tehnoloogiat, ning et nende tarbimise kasv peatuks ja väheneks juba käesoleval kümnendil, eesmärgiga saavutada vajalik leevendamine, nagu on märkinud IPCC;
24. RÕHUTAB sellega seoses, kui oluline on, et energiasektor oleks fossiilkütustest valdavalt vaba aegsasti enne 2050. aastat, ning seda, kui oluline on seada eesmärgiks saavutada 2030. aastatel üleilmse energiasüsteemi täielik või valdav dekarboniseeritus, välistades uued söeküttel töötavad energiatootmisrajatised, kuna kulutõhusad heitevabad meetmed on selles sektoris juba laialdaselt kättesaadavad, tuues mitmesugust kasu muu hulgas kestlikule arengule, inimeste tervisele ja õhukvaliteedile, töökohtade loomisele ja energiajulgeolekule;

25. RÕHUTAB samuti, et heite vähendamise tehnoloogiaid, mis ei kahjusta märkimisväärselt keskkonda, on vähe ja neid tuleb kasutada peamiselt selliste sektorite heitkoguste vähendamiseks, mille puhul heidet on raske vähendada, ning et sidumise tehnoloogiad peavad panustama ülemaailmsesse negatiivsesse heitesse, ning RÕHUTAB, et neid ei tohiks kasutada kliimameetmete edasilükkamiseks sektorites, kus on olemas teostatavad, tõhusad ja kulutõhusad leevendusalternatiivid, eelkõige praegusel kriitilisel kümnendil; TUNNISTAB samal ajal selliste tehnoloogiate arendamisel tehtud edusamme ja nende võimalikku rolli heite vähendamisel tulevikus sektorites, kus heidet on raske vähendada, et kiirendada dekarboniseerimist ja saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus;
26. KORDAB, kui oluline on 1,5 °C temperatuurieesmärgi saavutamist silmas pidades säilitada, kaitsta ja taastada loodust, sealhulgas ning mere-, magevee-, ranniku- ja maismaaökosüsteeme;
27. RÕHUTAB jätkuvat pühendumust jõupingutuste suurendamiseks, et peatada ja pöörata tagasi raadamine ja metsa degradeerumine 2030. aastaks, nagu on rõhutatud GST-1 tulemustes, sealhulgas suurendades ülemaailmseid jõupingutusi, et teha tööd metsade kaitse ja taastamise, kestliku metsamajandamise, kestliku ringbiomajanduse, samuti kestlike toidusüsteemide ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelise põllumajanduse suunas, ning RÕHUTAB sellega seoses potentsiaali pakkuda nende jõupingutuste kaudu kliima- ja keskkonnakasu lähi- ja pikaajalises perspektiivis nii kliimamuutuste leevendamisel kui ka nendega kohanemisel;
28. PEAB TERVITATAVAKS esimesi iga kahe aasta tagant esitatavaid läbipaistvusaruandeid, seni esitatud riiklikke inventuuriaruandeid ning esimest UNFCCC kokkuvõtvat aruannet iga kahe aasta tagant esitatava läbipaistvusaruande kohta; KUTSUB kõiki osalisi, kes ei ole seda veel teinud, ÜLES esitama oma iga kahe aasta tagant esitatavad läbipaistvusaruanded võimalikult kiiresti, märkides samas, et vähim arenenud riigid ja väikesed arenevad saareriigid võivad need esitada omal äranägemisel; RÕHUTAB, et tõhustatud läbipaistvusraamistiku abil saavutatud aruandekohustus nii meetmete kui ka toetuse osas on oluline osaliste vahelise usalduse loomiseks ja säilitamiseks, kui kõik osalised täidavad oma kohustusi; RÕHUTAB vajadust spetsiaalse poliitilise ruumi ja läbirääkimiste tagajärjel saavutatavate tulemuste järele COP-idel, et võtta arvesse praeguseid ja tulevase UNFCCC kokkuvõtvaid aruandeid iga kahe aasta tagant esitatavate läbipaistvusaruannete kohta, et hinnata kõigi Pariisi kokkuleppe osaliste ühiseid edusamme, tõhustatud läbipaistvusraamistiku head toimimist ning sisendeid järgmisesse ja järgnevasse GST-desse;

29. TOONITAB õiglase ülemineku tööprogrammi tähtsust 1,5 °C eesmärgiga kooskõlas olevate kiirendatud leevendusmeetmete ning tõhustatud kohanemismeetmete jaoks, mis on õiglased ja kaasavad; ning KUTSUB kõiki osalisi ÜLES töötama tulemuse nimel, mis tagaks õiglase ülemineku viisil, mis jääb Maa taluvuspiiridesse, on inimkeskne, ei jäta kedagi kõrvale ning suurendab suutlikkust õiglast üleminekut riigi sees ellu viia;
30. KINNITAB VEEL KORD ELi toetust Araabia Ühendemiraatide ülemaailmse kliimamuutustele vastupanuvõime raamistiku rakendamisele, et suurendada kohanemisvõimet, tugevdada vastupanuvõimet ja vähendada haavatavust; RÕHUTAB, kui oluline on jõuda COP30-l kokkuleppele AÜE-Belémi tööprogrammi näitajate suhtes, mille abil mõõta edusamme ülemaailmse kohanemiseesmärgi saavutamisel, et tugevdada kliimamuutustega kohanemise kavandamist ja rakendamist kõigil tasanditel ning anda sisendit GST-2 jaoks;
31. RÕHUTAB vajadust kaasava, kogu ühiskonda, kogu valitsemissektorit ja kogu majandust hõlmava lähenemisviisi järele, et laiendada kohanemismeetmeid valdkonnaüleselt; KUTSUB ÜLES muutma kohanemismeetmed arukamaks, kiiremaks ja süsteemsemaks, et tagada tulevikku suunatud, valdkonnaülene ja teaduspõhine lähenemisviis; MÄRGIB, et kliima- ja arenguplaneerimise ühendamine toob mitmesugust kasu ja parandab kestlike investeeringute tegemise võimalusi; Sellega seoses INNUSTAB osalisi esitama, edendama ja rakendama oma riiklike kohanemiskavasid ja -strateegiaid, mis on kooskõlas riiklikult kindlaksmääratud panuste ning riiklike arenguprioriteetide ja strateegiatega ning on lõimitud riiklikesse investeerimisstrateegiatesse;
32. KINNITAB TAAS ELi jätkuvat pühendumust partnerriikide, eelkõige vähim arenenud riikide ja väikeste arenevate saareriikide toetamisele, et suurendada nende kohanemisvõimet, sealhulgas pakkudes ja mobiliseerides kohanemiseks rahalisi vahendeid kõigist allikatest; MÄRGIB sellega seoses, et EL ja selle liikmesriigid on suurimad panustajad kliimamuutustega kohanemise rahvusvahelisse avaliku sektori poolsesse rahastamisse, olles aastate jooksul suurendanud toetust, sealhulgas Glasgow' kliimapakti raames, milles kutsutakse tungivalt üles kahekordistama 2025. aastaks kliimamuutustega kohanemiseks antavat rahastust, ning et nad on usaldusväärsed partnerid kliimamuutustega kohanemise rakendamisel arengumaades, pakkudes toetust, mis hõlmab mitmesuguseid kliimamuutustega kohanemise poliitikameetmeid katastroofiohu juhtimise ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelise arengu valdkonnas, sealhulgas reageerimist suutlikkuse suurendamise ja tehnoloogiavajadustele; KUTSUB kõiki praeguseid ja tulevasi kliimamuutustega kohanemise rahastajaid ÜLES seda eeskuju järgima;

33. RÕHUTAB, et investeeringud kohanemisse on üliolulised, et luua kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelised arengusuunad, mis toovad sotsiaalset ja majanduslikku kasu, ning SOOVITAB erasektoril TUNGIVALT tugevdada oma rolli kohanemismeetmete rahastamise märkimisväärsel suurendamisel;
34. RÕHUTAB, et kliimamuutuste negatiivse mõjuga seotud kahju seotud kahju ja kahjustuste vältimiseks, minimeerimiseks ja käsitlemiseks on äärmiselt olulised kiireloomulised meetmed eesmärgiga hoida ülemaailmse temperatuuri tõus 1,5 °C piires ning suurendada kliimamuutustega kohanemise ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõime tugevdamise jõupingutusi; ning KINNITAB TAAS ELi võetud kohustust teha koostööd kõigi osalistega ja kohaldataval viisil mitteosalistest sidusrühmadega, et suurendada toetust ja koostööd kliimamuutuste kahjuliku mõjuga seotud kahjule ja kahjustustele reageerimisel kogu maailmas sidusalt, täiendavalt ja kooskõlastatult uue ja olemasoleva rahastamiskorraga, sealhulgas kahjule ja kahjustustele reageerimise fondiga, ning kliimamuutuste tagajärgedest tingitud kahju ja kahjustuste käsitlemise Varssavi rahvusvahelise mehhanismi ning selle täitevkomitee ja Santiago võrgustiku tööga;
35. PEAB TERVITATAVAKS seniseid edusamme kahjule ja kahjustustele reageerimise fondi raames tehtavas töös ning KINNITAB TAAS ELi võetud kohustust võtta see fond ning Santiago võrgustik kliimamuutuste ebasoodsate mõjudega seotud kahju ja kahjustuste ärahoidmiseks, minimeerimiseks ja kõrvaldamiseks täies ulatuses kasutusele, et anda rahalist ja tehnilist toetust arengumaadele, kes on kliimamuutuste kahjuliku mõju suhtes eriti haavatavad; INNUSTAB tagama tiheda koostöö ja koordineerimise Santiago võrgustiku ning kahjule ja kahjustustele reageerimise fondi vahel;
36. PEAB TERVITATAVAKS kliimameetmete rahastamise uue ühise kvantifitseeritud eesmärgi otsust ning TULETAB sellega seoses MEELDE 10. oktoobril vastu võetud nõukogu järeldusi rahvusvahelise kliimameetmete rahastamise kohta; sellega seoses TUNNISTAB, et rahvusvahelisel avaliku sektori poolset kliimameetmete rahastamisel, kaasa arvatud väga soodsalt rahastamisel, on endiselt suur tähtsus haavatavate riikide ja kogukondade toetamisel, eelkõige selliste kogukondade toetamisel, kelle kohanemisvõime on piiratud ja keda kliimamuutuste tagajärjed mõjutavad ebaproportsionaalselt, eeskätt vähim arenenud riigid ja väikesed arenevad saareriigid;

37. TOONITAB vajadust teha kindlaks tegevused ja meetmed, mis aitavad kaasa 1,3 triljoni USA dollari eraldamisele 2035. aastaks, eelkõige selleks, et võtta arenguriikide jaoks kasutusele täiendavaid erasektori rahalisi vahendeid, ja OOTAB HUVIGA tegevuskava „Bakuust Belémini“, milles kajastatakse pakilist vajadust ja ümberkujundavat potentsiaali seoses kliimameetmetesse märkimisväärselt suurema hulga erakapitali kaasamisega, ning selle rolli kõikide riikide majanduse rohepöördeks vajalike investeeringute kiirendamisel; KUTSUB ÜLES viima ellu selliseid tegevusi ja meetmeid, mis avaksid kliimameetmete jaoks uusi rahastamisallikaid, hõlbustaksid riigisiseste vahendite kasutuselevõtmist ja kõrvaldaksid takistused kliimameetmete rahastamisele juurdepääsul, võttes samal ajal arvesse riikide erinevat kasutus- ja rakendamissuutlikkust;
38. RÕHUTAB, et tuleb jätkuvalt suurendada kliimameetmete rahastamist, viies rahastamisvood kooskõlla liikumisega vähese kasvuhoonegaaside heite ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise arengu suunas ning jätkates finantsstruktuuri reformimist nii igas riigis kui ka rahvusvahelisel tasandil; KUTSUB kõiki osalejaid – sealhulgas keskvalitsusi ja kohalikke omavalitsusi, rahvusvahelisi finantsasutusi, riiklikke arengupanku, heategevusorganisatsioone, era- ja institutsionaalseid investoreid – ÜLES tegema koostööd selle eesmärgi saavutamiseks kooskõlas oma volitustega; PEAB TERVITATAVAKS Sharm el Sheikhi dialoogi raames tehtud tööd, mis süvendas arusaamist artikli 2 lõike 1 punktist c ja selle seosest Pariisi kokkuleppe artikliga 9, ning JÄÄB OOTAMA, et Pariisi kokkuleppe osaliste kohtumisena toimival osaliste konverentsi seitsmendal istungjärgul osalised tunnustaksid selle põhielemente puudutavat kujunevat arusaama ja otsustaksid, kuidas seoses artikli 2 lõike 1 punktiga c oluliselt edasi liikuda;
39. RÕHUTAB, et riigisiseste kliimameetmete rakendamisest tuleneval mõjul võib mõnel juhul olla piiriülene mõju; on jätkuvalt PÜHENDUNUD heade tavade edendamisele ja nende kohta kogemuste jagamisele, et maksimeerida nende meetmete positiivset mõju mitmepoolse koostöö kaudu;

40. RÕHUTAB suutlikkuse suurendamise tähtsust, et kiirendada üleminekut vähese heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelistele arengusuundadele, ning TOETAB kohalikul tasandil juhitavaid meetmeid õiglaste, tõhusate ja kestlike tulemuste saavutamiseks;
41. RÕHUTAB tehnoloogia arendamise ja tehnosiirde alase koostöö tugevdamise tähtsust meie ühiste eesmärkide saavutamise vahendina ning TOETAB ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni raames loodud tehnoloogiamehhanismi ja Pariisi kokkuleppe raames loodud organite tugevdamist seoses tehnoloogia rakendamise programmiga;
42. PEAB TERVITATAVAKS Pariisi kokkuleppe artikli 6 üle peetud sisuliste läbirääkimiste lõpuleviimist ning TULETAB MEELDE Pariisi kokkuleppe artikli 6 potentsiaali selliste üleilmsete püüdluste edendamisel, mis on suunatud puudujääkide kõrvaldamisele seoses eesmärgiga piirata globaalset soojenemist, eeldusel et tagatud on läbipaistvuse, keskkonnavalase terviklikkuse, sealhulgas sotsiaalsete ja keskkonnavalaste kaitsemeetmete, kestliku arengu ja inimõiguste austamise kõrgeimad standardid;
43. TUNNISTAB, et kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise mõju tunnevad kõige teravamalt naised ja tütarlapsed ning haavatavad ühiskonnarühmad, kelle panus kliimamuutustesse on kõige väiksem ning kes on olemasoleva ebavõrdsuse ning mitmekordse ja läbipõimunud diskrimineerimise tõttu haavatavas või tõrjutud olukorras;
44. RÕHUTAB, kui oluline on koostada uus ja tugevdatud soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava alates COP30-st, ning on ENDISELT PÜHENDUNUD sellele, et jätkata soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist koostöös kõigi ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osalistega ning edendada soolist võrdõiguslikkust, naiste ja tütarlaste kõigi inimõiguste täielikku ja võrdset kasutamist ning nende mõjuvõimu suurendamist kogu maailmas, kuna see on väga oluline tõhusate kliimameetmete, kliimaeesmärkide saavutamise ja ülemaailmse vastupanuvõime tugevdamise jaoks;

45. NÕUAB TUNGIVALT, et kõik osalised rakendaksid kõigi naiste ja noorte võrdset, täielikku, tõhusat ja sisulist osalemist kogu nende mitmekesisuses ning kõigis avaliku ja poliitilise elu valdkondades, nagu on sätestatud ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskavas (2020–2024)¹, samuti kliimameetmetes suutlikkuse suurendamise, kavandamise, otsuste tegemise, rakendamise, järelevalve ja aruandluse kaudu, ning TULETAB MEELDE oma võetud kohustust seda teha;

KLIIMAMEETMETE TÕHUSTAMINE JA SEOSSED MUUDE PROTSESSIDEGA

46. RÕHUTAB, et kliimamuutustega tegelemise meetmete võtmisel peavad kõik osalised kaitsma, austama, edendama ja täitma oma kohustusi, mis tulenevad rahvusvahelisest inimõigustealasest õigusest, hõlmates õigust puhtale, tervislikule ja kestlikule keskkonnale, mida on tunnustanud ÜRO Inimõiguste Nõukogu ja ÜRO Peaassamblee ning mida Rahvusvaheline Kohus on kinnitanud kui eeltingimust, mis on olemuslik ja hädavajalik selleks, et kasutada muid inimõigusi, põlisrahvaste õiguste ÜRO deklaratsioonis sätestatud põlisrahvaste õigusi, rändajate, laste ja noorte, eakate, puuetega inimeste, kohalike kogukondade ja haavatavas olukorras olevate inimeste õigusi, samuti selleks, et rakendada soolist võrdsõiguslikkust, naiste ja tütarlaste kõigi inimõiguste täielikku ja võrdset kasutamist ning nende mõjuvõimu suurendamist ja põlvkondadevahelist võrdsust;
47. KUTSUB COPi eesistujariike ja ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaati ÜLES tagama kõigi osaliste ja sidusrühmade jaoks sujuv korraldus ja taskukohane osalemine, et tagada COPide kaasavus ja legitiimsus; RÕHUTAB vajadust suurendada ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni protsessi tõhusust, et hõlbustada ja kiirendada rakendamist, ambitsioonikust ja rahvusvahelist koostööd, pakkudes samal ajal kõigile osalejatele platvormi osalemiseks; sellega seoses INNUSTAB jõupingutusi läbipaistvuse ja mõju suurendamiseks, sealhulgas päevakordade haldamise, koosolekute parema koordineerimise ja korraldamise kaudu, mis on proportsionaalne ja kooskõlas nimetatud protsessi eesmärkide saavutamisega;

¹ ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava (2020–2024). Tegevuskava on pikendatud 2027. aastani.

48. RÕHUTAB mitteosalistest sidusrühmade, sealhulgas erasektori ja ettevõtjate juhtivat rolli ning RÕHUTAB vajadust tõhustatud koostöö järele kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ja kogukondadega sotsiaalselt õiglaste kliimameetmete kiirendamisel ja laiendamisel, sealhulgas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni protsessis; JULGUSTAB neid jätkuvalt osalema Pariisi kokkuleppe ja GST tõhusas rakendamises, sealhulgas ülemaailmse kliimamuutuste tegevuskava ja aruandekohustust võimaldavate läbipaistvate kohustuste kaudu, mida toetavad parimatel kättesaadavatel teadusandmetel põhinevad tegevuskavad;
49. VÄLJENDAB HEAMEELT selle üle, et COP30 eesistujariik keskendub ülemaailmsele kliimamuutuste tegevuskavale ning Pariisi kokkuleppe ja GST-1 rakendamise kiirendamisele;
50. RÕHUTAB, et üldsuse sisuline osalemine, kaasamine ja juurdepääs teabele, sealhulgas kodanikuühiskonna, laste ja noorte ja kõigi sidusrühmade puhul, on keskse tähtsusega, et edendada sotsiaalset õiglust, õiglust, kaasatust ja sotsiaalset ühtekuuluvust üleilmsel liikumisel kliimaneutraalse ja vastupanuvõimelise planeedi suunas;
51. KORDAB, et kliimamuutustega tegelemine ja kestliku arengu eesmärkide saavutamine on omavahel seotud;
52. PEAB TERVITATAVAKS Rahvusvahelise Kohtu nõuandvat arvamust kliimamuutuste kohta ja eelkõige arvamuse neid aspekte, mis kinnitavad kliimamuutustest tulenevate ohtude tõsidust, kõikide riikide kohustust teha koostööd sellele ohule reageerimisel ning võtta nii individuaalseid kui ka ühismeetmeid, tehes kõik endast oleneva, et ennetada ohtlikke kliimamuutusi, samuti Pariisi kokkuleppe keskset rolli selle koostöö selgete eesmärkide ja heauskse foorumi loomisel;

53. TUNNISTAB omavahel seotud ja üksteist vastastikku võimendavaid kriise, mis on seotud kliimamuutuste ja elurikkuse vähenemise, reostuse, mulla degradeerumise ning vee ja maailmamere seisundi halvenemisega; KINNITAB, et sellistel meetmetel nagu maa, ookeanide ja veevarude säästev majandamine, sealhulgas looduspõhistel lahendustel, ülemaailmse veeringe kaitsel ja taastamisel ning tervetel ja elurikastel ökosüsteemidel on üldistes kliimameetmetes keskne roll, ning RÕHUTAB, et neid saab edukalt käsitleda ainult sidusa lähenemisviisi abil, mis hõlmab vastastikku kasulikke strateegiaid, ning sellega seoses RÕHUTAB olulist rolli ja koostoimet teiste rahvusvaheliste organisatsioonide ja protsessidega ning KUTSUB kõiki osalisi ja asjaomaseid sidusrühmi ÜLES kasutama planeedi kolmikkriisi lahendamiseks integreeritumat lähenemisviisi, eelkõige riiklikul tasandil, millega tagatakse Pariisi kokkuleppe ja Kunmingi-Montréal'i üleilmse elurikkuse raamistiku vastastikku toetav rakendamine ning maa degradeerumise neutraalsuse ülemaailmse saavutamise; RÕHUTAB maailmamere kriitilise tähtsusega rolli energia, andmete ja strateegiliste ressursside ning Maa kliima reguleerimise seisukohast ning TERVITAB Nice'is käsitletud kohustusi seoses maailmamerega, sealhulgas Euroopa maailmamerepakti.
-